

фондация
медийна
демокрация

РАВНИБГ
ГРАЖДАНСКО ОБЕДИНЕНИЕ

МЕДИИТЕ И ГРАЖДАНИТЕ: КАКВО ЗАВИСИ ОТ НАС?

Фондация „Медийна демокрация“
София, 2020

Фондация „Медийна демокрация“ (ФМД) се обръща към интелектуалци, артисти, хора с влияние и отношение към публичния живот в страната с покана да споделят кратко мнение относно проблемите в медийната среда и пътя за промяна. С коментар се включват и експертите към ФМД. Анкетата търси отговори на въпросите: **Какво не одобрявате в българските медии? Какво трябва да се промени? Какво зависи от нас като гражданско общество?**

Инициативата е част от кампанията „От нас зависи“ на **Гражданско обединение „Равни БГ“**.

The logo consists of the words "OT NAS" on the top line and "ZAVISI" on the bottom line. The letters are stylized and colorful, with various shades of orange, yellow, and red. The letters are slightly overlapping and have a hand-drawn, artistic feel.

Георги Господинов
писател

Обществото трябва да каже „не щъ“ на зависимите медии

Разпищолената употреба на един фамилиарничещ и снизяващ език, с който се обясняват събития и хора, това не одобрявам. Редуцирането на смисъла, отбелязано от Кундера като типично за всички медии, е особено силно в български контекст. Има го и извън България, разбира се, но там това е характерно за определен сегмент от медийното пространство. Проблемът тук е, че с две-три изключения имаме пълна доминация на снизяващо-унизяващия дискурс. Преминаването на граници в разправата с опоненти, агресивното прекрочване на недопустими лични пространства, писането и говоренето ад хоминем без страх от етическа и юридическа санкция е също част от проблема.

Какво да се промени е ясно, въпросът е как. Като се смени средата на страх вътре в медиите, например. Осмеляването на конкретни журналисти да кажат „не щъ“ (по Михайловски), отказвайки поръчково говорене или премълчаване и осветлявайки механизмите на натиск. Понякога едно такова просто действие може да повлече неочаквани оздравителни процеси. Другото е самото общество да каже „не щъ“ на целия зависим сектор от българските медии, който вече не се и опитва да крие зависимостите си. За съжаление никак не съм сигурен, че към този момент имаме функциониращо гражданско общество. Всъщност то е омагьосан кръг. Без независими и сериозни медии няма гражданско общество. Но и без гражданско общество, без неговия натиск и регулация няма независими медии. Те се поддържат взаимно. От нас зависи да отстояваме някои незаобиколими понятия, като истина, съпричастност, защита на правата на другия и подобни прости добродетели отпреди новата ера.

Мартина Вачкова
актриса

Да реагираме на лъжите в медиите

Моят проблем, а мисля и на много други, е, че няма медия, за която да съм сигурна, че ми казва цялата истина. Която да е спечелила доверието ми така, както общуваш с приятел. Нямам медия-приятел. Непрестанно трябва да изчислявам – тази медия е на този и затова ми казва това. Не одобрявам, меко казано, че медиите у нас стоят на страната на някого и водят войни помежду си, вместо да стоят на моя страна, на страната на аудиторията си. И хайде, аз горе-долу знам кой кой е в медийната джунгла, но истински желя хората, които няма от къде да имат такава информация, а и не им е работата. Те са обречени да бъдат заблуждавани. И никакво оправдание не е най-отдолу да напишеш с малки букви, че медията не носи отговорност за публикуваните материали. Каква медия си тогава? В най-добрия случай си пощенски гълъб... Най-лошото е, че положението е сходно и в големите сериозни медии. Гледаш новините по трите национални телевизии и веднага разбираш коя е с Пеевски, коя е за друг.

Това, което можем да направим като граждани, е пълната нетърпимост към лъжата в медиите. Трябва непременно да реагираме, да говорим и пишем, да възразяваме. Не да се спотайваме с утехата, че лъжите за момента не са на наш гръб, защото утре ще бъдат. Затова би било добре ние, популярните хора, за които най-често се пишат лъжи, да имаме някаква платформа, където да ги опровергаваме. Да имаме гражданска медия, където хората да са спокойни, че чуват автентичния ни глас и където да можем директно да общуваме с тях. Това, мисля, ще е начин да ограничим фалшивите новини поне в нашата артистична сфера.

Красимир Терзиев
художник

Да отхвърлим медийния монопол, който ни зомбира

Какво не одобрявате в българските медии?

От доста отдавна вече не съм читател, нито зрител на българските масови медии. Пределно ясна е схемата, по която мнозинството от печатните медии към момента, концентрирани в една-единствена медийна група, която няколко години контролираше и основната фирма за разпространение на печатни издания, са монополизирали сектора и дезинформират читателите си в услуга на това или онова политическо лоби. Тях съм задраскал – не мога да си позволя да чета парцали с откровени лъжи, клевети и жълти пикантерии.

Оставам читател на няколко издания, които спазват някакви етични принципи на журналистиката, и най-вече на нишови издания с малобройна публика, които отразяват собствените ми граждански и политически убеждения.

За съжаление рязко оредяха и изданията за изкуство и култура, които лично ме вълнуваха – положението на художествената критика е по-зле и от началото на 1990-те.

В телевизиите ситуацията също рязко деградира и след последната смяна на ръководството на обществената БНТ вече почти не съществува разлика между профилите и форматите в целия ТВ пейзаж – уравнен дебилизъм, риалити формати, евтини филми, непоносими реклами.

Какво трябва да се промени?

Трябва да се намери адекватната подкрепа за независимостта и защитата на журналистиката, както и за „биоразнообразието“ в медийната екосистема.

Какво зависи от нас като гражданско общество?

Отхвърлянето на онази част от медийния монопол, която ни зомбира.

Гражданската подкрепа и инициатива (crowdfunding, медиен активизъм) са много необходими, и макар да не могат да заместят кривата законова и икономическа рамка, са единствената останала алтернатива.

Станислава Армутлиева
актриса, музикален
продуцент

Трябва ни безстрашна журналистика, не невежество

Какво не одобрявате в българските медии?

Свързана съм с музиката, а музиката е в любовна хватка с медиите. Затова отговорът на този въпрос е важен за дълголетието на връзката. Българските медии са парадоксално капризни по отношение на българската музика. Очакват тя да е по-красива, гъвкава и атрактивна от чуждата, в която се влагат многократно повече средства и която бива отглеждана в среда, която не е враждебна за творческите индустрии.

Иска ми се (като на всяка жена) да има повече любов и доверие... между медиите и българската музика.

Иска ми се също медиите у нас да осъзнават себе си като образователни платформи и да не си позволяват безотговорност към езика, към темите, на които подаряват внимание и пространство, както и към дълбочината на своите коментари. Медиите трябва да са не само училище, но и къща за смисъла, всекидневно да възпитават критично мислене, любезно, грамотно и подготвено да поставят въпросителна над главата на всеки, който има претенция да подрежда света ни. Трябва да развият и непоносимост към съзнателното сътворяване на неистини.

Какво трябва да се промени? Какво зависи от нас като гражданско общество?

По отношение на моя малък свят, където е мястото на българската музика, промяната е възможна на база диалог и съзнателна системна подкрепа от страна на медиите у нас. Така музикалният сектор ще бъде захранен с енергия да се развива и да създава все

повече нов репертоар, както и да инвестира в нови артисти, които пък от своя страна да правят съдържанието на медиите атрактивно.

А в по-широк план ми се струва, че трябва да отглеждаме стремеж към качество и към журналистика, която да инкорпорира в себе си чисти принципи, интелигентност, безстрашие и истории с потенциал да променят общите нагласи така, че невежеството да няма шанс. Всичко това минава през образование и аз бих заложила на него почти всичките си карти. Казвам почти, защото остатъкът ще заложа на културни и образовани хора с достатъчно амбиции и ентузиазъм да превърнат България в място, където да искаме да живеем до края на дните си и което да не ни натъжава.

Георги Лозанов
медия експерт

Назначи си персонална среща със злото

Какво не одобрявате в българските медии?

Намирам се в странно състояние: не одобрявам нещо, което в някакъв смисъл приветствам. Българските медии се отказват от политическия плюрализъм, след като в годините на прехода той се утвърди като задължителен професионален стандарт и поне привидно всички го спазваха. Не говоря за модата на партийните телевизии (на националистите или на БСП), които са без влияние, удари в „комуникативното празно“, а за появата на опозиционни медии без политически патрон. Те не просто изпълняват критическата си функция спрямо институционалната власт, а с думи и образи се борят тя да падне, защото я обвиняват, че е само маскировка на „дълбоката власт“, която фактически управлява държавата. Тяхната позиция съвпада, а и в не малка степен предизвика протестите от това лято.

В опозиционни медии най-напред се превърнаха по-периферни телевизии като Евроком, ТВ+, ТВ1, 7/8 ТВ..., а напоследък, макар и далеч по-обрано, и БТВ, и Дарик радио, и отчасти дори програма „Хоризонт“ на БНР. В тази ниша съществена роля играят и отделни онлайн медии, които се ползват с доверието на традиционни, като „Дневник“, „Медиапул“, или „Офнюз“. Отделни предавания, гласове и публикации в тях имат по-голямо влияние върху общественото съзнание от масовите медии. Особено, когато обраснат с коментари и лайкове в социалните мрежи.

Какво трябва да се промени?

За подобряването на медийната среда в страната отдавна вече не е достатъчно гражданските усилия да бъдат насочени към промяна на самите медии, а на социалната среда като цяло и преди всичко към изобличаването на „дълбоката държава“. Кръгът е затворен, защото това могат да свършат само медиите. Наскоро някой ми писа във Фейсбук: Стига сте информирали за злото, излезте му на среща. Виждам го по собствените си текстове, ако не посочват конкретна вина и конкретен виновник – Уууу, на никого не му се чете.

Какво зависи от нас като гражданско общество?

Това, което можем да направим, е да си назначим персонална среща със злото, пък каквото стане. В момента единствено разследващата журналистика е в състояние да запази честта на професията и гражданското общество с моралната си подкрепа, а и с финансовите си ресурси трябва да разширява териториите ѝ.

Кристина Димитрова
писателка, поетеса,
преводачка

Интернет е необходимост и разочарование

Какво не одобрявате в българските медии?

Забелязвам обратнопропорционалната връзка между способността за обществено въздействие на дадена медия и разнообразието на гражданските мнения в нея. Телевизията е любимата платформа на политиците и там – независимо за кой канал говорим – място за непредсказуеми коментари вече няма. Има изказвания на „свободни интелектуалци“ или „независими експерти“, но когато видим с каква честота се повтарят поканените и колко устойчив е кръгът им, усещането за политическо или някакъв друг тип одобрение е непреодолимо. Вестниците отстъпват по популярност пред телевизията, но пък са много внимателно редактирани, така че там също изчезнаха дискусиите. Изчезнаха дори новините, които биха подразнили нечия местна власт или пък просто нямат политически интерес зад себе си, за да достигнат до публичност. Резултатът е, че в момента радиото е най-свободната журналистическа медия. Най-трудно се впряга за целите на пропагандата и най-малко се страхува от дисонанса на различието. Интернет като свободна територия се оказва новата необходимост и разочарование. Необходимост, защото намираме всичко там. Разочарование, защото при пълна свобода няма кой да постави истината пред лъжата. Истината е труден продукт на човешката цивилизация – като правата на човека или култивираната пшеница. Някой трябва да гарантира за нея.

Какво трябва да се промени?

Прозрачността. Независимо от закона за деклариране на собствеността на медиите, гласуван преди две години, реалните им собственици си остават в повечето случаи неясни. Неясно е какви пари текат през медиите, кой определя политиката им, в чия полза работят те. Това си личи най-вече по резултата, но резултат, замислен по-скоро да оказва влияние, отколкото да информира, не е граждански резултат.

Какво зависи от нас като гражданско общество?

Не знам. Нямам представа как се говори на институция, чието официално предназначение е да посредничи в потока на информация, но не желае да чуе гласа ти. Освен това повечето медии не продават пряко своя продукт, а печелят от реклами. Това означава, че поставят популярността пред качеството на осведомяване. Развлечението вероятно носи по-добър доход от разследващата журналистика. Може би проблемът е в самото ни гражданско общество.

Вера Найденова
кинокритик, преподавател

Липсва културно отношение към културата

Като си давам сметка за различните пропорции свързани с мащаба, задачите, отговорностите и т.н. на медиите, ще посоча два общовалидни недостатъка.

Първо, от злободневното българско битие се експонират най-вече криминалните случки и сензациите. Липсват по-дълбоки сонди в проблемите и колизиите, породени от нарастващото социално неравенство, от емигрантския процес, техническите новости и прочее. Извън вниманието остават трудовите делници, горестите и радостите на порядъчните хора.

Второ, слабо се отразява както днешната, така и класическата българска култура (световната също). Не си спомням да сме преживели силно, съдържателно и вълнуващо ТВ предаване за Ботев, Яворов, Иван Милев, Панчо Владигеров... Рождените дати на големите творци или се забравят, или само се споменават. Бих отделила националното радио, което до неотдавна беше по-активно и по-изобретателно в това отношение, но напоследък и то използва уморени от употреба форми.

„Културно“ към културата се отнасят само едни-два столични всекидневника. Специализираните издания живеят на критичния минимум. На мен лично фатално ми липсва в. „К“.

Орлин Спасов
медиян експерт

Да отхвърлим всяка форма на медийно насилие

Централният проблем на българските медии е дефицитът на независимост. Оттук директно се стига и до липсващата свобода в журналистическата професия. Това е хроничен проблем. Демократизацията на страната след 1989 г. не успя да го реши. В резултат професията, с малки изключения, свали драстично нивото си. Добрата журналистическата култура се оказва ненужна, защото ценностите се изместиха в посока на обслужване на частни интереси: политически или пазарни. Комуникационният мениджмънт и връзките с обществеността победиха журналистиката. Почти всеки по-изявен частен интерес се почувства задължен да постави под контрол една или повече медии, а през последните години правителството постепенно направи това с обществените БНТ и БНР. Тихомълком и зад етикета „журналистика“ повечето хора в медиите на практика упражняват съвсем друга професия.

За да се промени тази картина, е необходимо ново медийно съдържание. Публиката се фрагментира и докато по-голямата част от нея все още подкрепя медийното статукво с доминиращото му булевардно лице, постепенно се формират микро-публики, които обръщат гръб на овладените от частни интереси средства за информация. Появяват се все повече малки и алтернативни медии, най-вече в интернет. Тъкмо те трябва да бъдат подкрепени, за да оцелеят и постепенно да възродят журналистическите ценности. Най-вероятно това ще стане по един познат от историята начин – през постепенна еволюция на културната публичност, през издания и сайтове за кино, литература и други изкуства. Формираната тук публика паралелно ще развива и апетит за качествена и независима политическа журналистика. Когато тази публика стане достатъчно голяма, ще се появят и медии, които да отговорят на нейните изисквания.

Днес гражданското общество се сблъсква директно със силите на описаното от Джон Кийн „негражданско общество“. То действа със средствата на нецивилизован език и със сплашване, и е овладяло много български медии. От нас зависи да отхвърлим всяка форма на медийно насилие и да му противопоставим публични пространства за диалог, в които всеки защитава позициите си с рационални аргументи, а не с лъжи, заплахи и фалшиви емоции. Няма нищо лошо в това, че тези нови медийни пространства първоначално ще бъдат камерни. С времето те ще изградят връзки по между си в една по-широка мрежа и ще станат по-влиятелни.

Захари Карабашлиев
писател

БНТ и БНР трябва се ръководят от хора, които не се огъват

Какво не одобрявате в българските медии?

С две-три изключения:

- отсъствието на разследваща журналистика;
- отсъствието на строги санкции за употреба на език на омразата;
- размиването на граници между сериозно и таблоидно (жълто) съдържание;
- налагането на тон на неуважение/неучтивост като приемлив медиен дискурс;
- пренебрежителното отношение към фигурата на авторитета/експерта;
- недостатъчно широкото отразяване на света вън от националните ни граници.

Какво трябва да се промени?

Медиите са хора. Трябват хора на възлови и високи позиции, които да имат волята да наложат промяна в поверените им медии. Ако управленският състав е с висока журналистическа етика и ангажимент към истината, всички под него ще се водят от дадения пример. Ако не е така – професионалистите на по-ниски позиции са обречени на битки и спречквания, в които неизменно ще се оказват като губеща страна. Промяната тръгва от горе.

Какво зависи от нас като гражданско общество?

Ние можем да изискваме каквото си искаме от когото ни хрумне, но реално можем да сме по-взискателни единствено към БНТ и БНР. Трябва да настояваме на ключовите позиции в тях да бъдат доказано неогъващи се хора. Националните медии, финансирани с нашите данъци, трябва да бъдат еталон за журналистическа етика. Всякакви опити те да бъдат използвани като инструмент за налагане на дадена политическа агенда трябва да бъдат осветлявани. От нас като общество зависи да изразим несъгласие. Когато чувстваме, че това се случва, да се съпротивляваме.

Но това, което зависи от нас като общество, трябва да минава през нас като индивиди. Личната ни позиция е решаваща – от малките банални битки в ежедневието до големите формати на историята.

Стефан Иванов
философ

Настоящата медийна ситуация не е нормална

Какво не одобрявате в българските медии?

Злоупотребата с тях. Превръщането им в централизирана пропагандна машина – с ясни или неясни собственици. По този начин голяма част от българските медии защитават определено статукво, фигури и политика. Този тип медии нямат за цел опосредяването, коментирането или анализа на новините, на фактите, на действителността. Те ги манипулират и подменят. Те изкривяват самия фундамент на публичността и обществената тъкан. Те не работят в обществен и граждански интерес.

Не одобрявам липсата на достатъчно силни защитни и регулаторни механизми спрямо този масов феномен.

Не одобрявам репресивните действия както спрямо отделни медийни фигури и личности, така и спрямо медии, които професионално, етично или сатирично се противопоставят на тези практики.

Не одобрявам депрофесионализацията, консерватизма, вулгарността, липсата на базова обща култура в голяма част от медийната среда.

Не одобрявам незачитането на приет и утвърден етичен медиен кодекс.

Не одобрявам корупцията, цензурата или автоцензурата.

Не одобрявам лекото или категоричното прекриване в полето на медийната фашизация.

Не одобрявам, че медиите се оказват жертви на пазара, рекламата, тиражите или кликовете и са готови да пожертват твърде много, за да оцелеят.

Не одобрявам, че медийните професии допуснаха престижът и доверието в тях критично да намалее.

Не одобрявам комплексното налагане на една гледна точка, а не на плурализъм.

Не одобрявам е всъщност много меко казано за това, което мисля и чувствам.

Какво трябва да се промени? Какво зависи от нас като гражданско общество?

Може да звучи наивно или утопично, но има острови на алтернативата, чието значение е важно. Нужна е дълбочина, нужни са сериозни и дълги разговори и тази поредна разтърсваща криза може да послужи и за това. Нужни са и активно несъгласие, изобличение и критика – отказ от приемане на настоящата медийна ситуация като нормална или безалтернативна. Има и малки медии, които съществуват благодарение на общността около себе си – чрез самофинансиране и дарения от читателите, които ги уважават и ценят независимата им позиция. Това е само една от възможните стъпки за възстановяване на прекъснатия диалог между гражданите и медиите. За мнозина медийни специалисти, преподаватели и експерти са ясни и познати всевъзможни други мерки, механизми, институции и ноу-хау, част от които всъщност даже са въведени, но обикновено формално и кухо. Пътят обратно към новини, а не към опорни точки, към дебати с реформиращи последствия, а не към димни завеси и скандали за отклоняване на вниманието, е изключително дълъг и трънлив. Изисква работа, жертви на комфорт и време, може би и на различни видове сигурност. И този път този път се налага да бъде извървян.

Белослава
певица, текстописец,
музикален продуцент

Недостигът на българска музика в медиите е тежка присъда за културата

Какво не одобрявате в българските медии?

Бих могла да се гмурна смело в тази необятна тема и да започна с неодобрението си и истинско възмущение (разбира се, говорейки от името на цялата музикална общност) от поредното отхвърляне на законовите промени за излъчване на българска музика в ефир. В момента тя е паднала под двадесет процента, а в много други държави по света този процент е почти шестдесет. И тук не става дума само за музика. Това е тежка присъда за нашата култура, изкуство и традиции.

Ако често чувам от музикалните редактори, че пускат каквото се търси, то моето мнение е, че се търси това, което се пуска. Именно тук идва ролята на медиите, които при ясни правила и закони биха могли да подкрепят нашия фолклор и цялата палитра от музика, изпълнявана на български език. Аз лично като текстописец и ревностен почитател на българската литература смятам, че нашият език и слово са богати, безкрайно красиви и величествено достолепни. Когато изразяваме себе си на нашия език, сме по-пълноценни и се чуваме по-добре. Мисля, че поне в тази посока медиите могат да помогнат. В противен случай зверската дигитализация ще ни погълне и ще ни превърне в посредствен народ без култура.

Какво трябва да се промени? Какво зависи от нас като гражданско общество?

Откакто свят светува медиите са собственост на определени личности или групи от хора, които имат власт и средства. Цяла наука е лобирането и интелигентното манипулиране в полза на нечи интереси. Трудно е да променим тази тежка машина. Да не говорим, че нашият силно опростачен народ е много лесна мишена за манипулация.

От друга страна, благодарение на дигитализацията, всички ние имаме правото и свободата да споделяме чрез постове, блогове и форуми това, което мислим и вярваме. Правото ни без страх да се радваме на живота или да се бунтуваме ни обединява и ни дава възможност да се намираме и преоткриваме в цялото виртуално пространство. Тук вече си мисля, че медиите, независимо от идеологията и интересите, които обслужват, трябва да съумеят да се обединят и да се вслушат поне в част от общественото мнение. Ако свободата на словото ни се канализира, организира и не се разпилява във виртуалното пространство, вярвам, че ще се появят много нови и мислещи млади хора, на които ще се даде трибуна и които ще ни поведат в по-единни и смислени посоки.

Вярвам, че медиите не само ни обединяват, не само ни информират, но и ни образоват. От тях зависи каква част от тортата ще раздадат на културата и изкуството. От тях зависи изборът на ерудирани журналисти, които безпристрастно и обективно да ни информират. От тях зависи много. От нас също. Сигурна съм, че някога, някъде по средата, може и да се срещнем.

Хендрик Зитих
ръководител на
Медийната програма за
Югоизточна Европа на
Фондация „Конрад
Аденауер“

Стереотипното мислене е отрова за независимата журналистика

Какво не одобрявате в българските медии?

Най-напред трябва да се каже, въпреки всички критики: в България също има много добри медии и журналисти. Имам предвид медии, които отговарят на традиционните критерии за качествена журналистика: независимост, безпристрастност, задълбочени проучвания и надеждна информация. Познавам журналисти, които владеят занаята си – а журналистиката е занаят за демокрация – много добре. Въпреки това многобройните критики към медийната ситуация и особено прословутото 111-то място в класацията на „Репортери без граници“, на което България за съжаление стои от три години, не могат да бъдат отхвърлени. Макар методологията на тази класация да е сложна, тя се прилага еднакво във всички държави. Това създава база за сравнение, от което става още по-драматично и тъжно, че като държава от Европейския Съюз България заема сред европейските държави по-добро място само от Русия и Беларус. Това е огромна щета за имиджа на вашата красива страна и за мен е неразбираемо, че изглежда никой от отговорните за създаването на подходящи рамкови условия не се ангажира да ги подобри.

Какво ме притеснява? Чувам постоянно за деленето на проправителствени и критикуващи властта медии. Това подтиква към ограничено, стереотипно мислене, а то е отрова за независимата журналистика. А и смятам, че това разделение е неправилно. По-скоро виждам качествени медии, които осветляват критично различните гледни точки, и медии, които съзнателно предоставят едностранчива информация, защото може би принадлежат на собственици, които се ръководят по-малко от журналистическата етика и повече от своите политически и/или икономически зависимости. Освен това понякога оставам с впечатлението, че в политическите кръгове няма съзнание за приемане на конструктивната критика. На принципа: „Който

ме критикува, ми е враг“. Това също оказва влияние върху неправилното разделение на медиите, което споменах. Но светът не е устроен така елементарно.

Какво трябва да се промени?

Проблемите са многобройни: монополи на медийния пазар, недостатъчно финансиране поради малко или съзнателно тенденциозно разпределени пари от реклама, дефицити в практическото обучение на журналисти, умишлено задържане или пък лансиране на дадени информации от обществен интерес, вербална и понякога дори физическа агресия срещу журналисти и злоупотреба с жалби срещу разследващи журналисти, за да бъдат сплашени. Всичко това е известно от години и за съжаление досега нищо не се е променило.

Защо? Липсва обществено съзнание за качествената журналистика. Няма атмосфера, която да насърчава и укрепва независимата журналистика. Затова само мога настойчиво да призова обществено заинтересованите групи в България да подкрепят възприемането на различни гледни точки, провеждането на конструктивни дискусии и вземането на решения. Демокрацията е съревнование на идеи. Задачата на медиите е независимо да съпътстват тези процеси, да информират, да интерпретират, а и да дават собствени импулси. Това означава също, че трябва да е възможно журналистът да задава критични въпроси и, например, демократично избраният политик да им отговаря обективно, без веднага да се обиди. Нека повторя: демокрацията не може да функционира без независими журналисти. Ако този стълб липсва в системата, то тя се срива цялата. Впрочем това включва и независими и достатъчно добре финансирани обществени медии, които поради характера на задачата им смятам за жизненоважни в една демокрация.

Какво зависи от нас като граждани?

Гражданското общество е обединение от хора, които целят заедно да постигнат подобрене на обществените неуредици. Не защото някой ги е наел или пък им плаща, а по своя инициатива и като отговорни граждани на едно демократично общество. Конкретно за медийния сектор това означава, че са нужни читатели, зрители и слушатели, които оценяват качествената журналистика, които открито се застъпват за нейната необходимост и също така са готови да плащат за нея. Качествената журналистика е скъпа! Казано накратко: гражданите имат нужда от журналистика и журналистиката се нуждае от граждани.

Бих се радвал също така на повече солидарност сред журналистите – независимо от конкурентната надпревара. Добрата журналистика също се нуждае от силно лоби. Ето защо бих искал да насърча един неформален алианс за качествена журналистика, на широка обществена база, подкрепен както от журналисти и собственици на медии, така и от политици, академичната общност, творци и предприемачи, които са убедени в значимостта на независимите медии. Ние от Медийната програма за Югоизточна Европа на Фондация „Конрад Аденауер“ сме готови да съдействаме с нашия опит и различни възможности за допълнителни квалификации.

Николета Даскалова
медиян анализатор

Ние сме съучастници

Какво не одобрявате в българските медии?

Встрани от централните проблеми, свързани с ограничената независимост на медиите, вниманието ми е насочено към три дефицита: на въображение, на отговорност и на честност.

Бих искала да виждам в медиите повече любопитство, смелост и упоритост за теми и подходи отвъд клишетата или бързооборотната сензация. Както и чувствителност към обществените процеси, която да надскача дневния ред, задаван от политическото статукво. Изглежда все по-оскъдните ресурси за поддържане на качествена ресорна журналистика възпират все повече креативността.

Недостатъчно е чувството за отговорност, че всяка една медийна публикация оставя следа в публичността, че човешкото достойнство трябва да е ненакърнено. Журналисти както произвеждат, така и получават унижения, оскърбления и средни пръсти. Подобни жестове трудно ще провокират доверие в медиите и разум в обществените дебати.

Иска ми се максимална честност коя медия зад какви ценности и принципни ориентири застана. Претенциите за „обективност“ и „безпристрастност“ са твърде неубедително оправдание. Практиката показва, че това са лесно разпадащи се миражи, а някои издания дори сменят редакционния си курс като ветропоказател.

Какво трябва да се промени? Какво зависи от нас като гражданско общество?

Ние не сме невинни наблюдатели на тези недостатъци. Както с медийните си предпочитания и консумативни употреби, така и с апатията си към кризата на четвъртата власт легитимираме положението такова, каквото е. Ние сме съучастници.

А и нека във времето на социалните медии наистина осъзнаем, че съвсем не сме пасивна публика. С лавините от споделено и произведено от самите нас съдържание ние също оставяме следи в публичността. И е интересно да се запитаме: доколко в това си поведение демонстрираме въображение, честност и отговорност?

Поне на терена на забавлението сме способни да разгърнем впечатляваща изобретателност. Влагаме страст и остроумие във весели коментари, мемове, колажи, клипове. И докато традиционните медии се оплакват от отлив на публика, влогъри и инфлуенсъри трупат фенове, които ги ласкаят с непринудени призиви „супер си!“, „публикувай по-често!“, „искаме още!“. Любопитното е, че новите self-made звезди в социалните мрежи всъщност рециклират формули, изобретени от „стари“ медии – риалити откровения, задушежни интервюта с известни лица, хапливи реакции. В крайна сметка наблюдаваме още от същото, но до голяма степен по-дръзко, по-непретенциозно и по-забавно.

Честността пък е едва ли не иманентна добродетел на онлайн героите. Да, но не съвсем. Достатъчно е само да споменем платените тролове или зле прикритото продуктово позициониране в профилите на инфлуенсъри. Неетичните хватки на дигиталния маркетинг за привличане на трафик и последователи изкушават не само компании, но и по-хитри индивидуални кандидати за онлайн слава. Автентичността понякога се оказва инсценирана. Като митинг с платени симпатизанти, купени гласоподаватели или поръчкови статии.

С въпроса за отговорността вече удряме на голям камък. Тя не е по задължение или призвание (и не че трябва да е), а по избор и персонален рефлекс. Гаранциите за добрите практики и маниери са най-вече в ръцете на платформите, модераторите и волята на самите онлайн потребители да подават санкциониращи сигнали. Кое в българската действителност отчита чести пропуски. Отговорното отношение към достоверността на информацията, разпространявана от всички нас в мрежата, пък е още по-фриволно. Неслучайно интернет е толкова уютен инкубатор на конспиративни теории, лекомисленост и крайна нетърпимост.

В крайна сметка ние, гражданите, можем да подриваме, но и да създаваме публични образи и послания. Да следваме и копираме, но и да измисляме алтернативи на медийния мейнстрийм. Кое то съвсем не е малко.

фондация
медийна
демокрация

www.fmd.bg